

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття обмежень права на страйк (реєстр. № 5382 від 09 листопада 2016 року)

Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 08 лютого 2017 року (протокол № 55) на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття обмежень права на страйк (реєстр. № 5382 від 09 листопада 2016 року), поданий народним депутатом України Капліним С.М. (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою зняття обмежень права на страйк, закріплених в низці спеціальних законів, що забезпечить працівникам розширення умов для використання права на страйк.

Для досягнення зазначеної мети автором Законопроекту пропонується статтю 24 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» викласти в такій редакції:

«Стаття 24. Заборона проведення страйків

Забороняється проведення страйку за умов, якщо припинення працівниками (службовцями) роботи (служби) створює загрозу національній безпеці, життю і здоров'ю людей, прав і свобод інших людей.

Верховна Рада України або Президент України, у разі оголошення надзвичайного стану, можуть заборонити проведення страйків на строк, що не перевищує одного місяця. Подальша заборона має бути схвалена спільним актом Верховної Ради України і Президента України.

У разі оголошення воєнного стану автоматично настає заборона проведення страйків до моменту його відміни відповідно до закону».

Також пропонується доповнити вказаний Закон України статтями 24-1 «Особливі умови для проведення страйків на підприємствах, в установах, організаціях» та 24-2 «Особи, яким забороняється організовувати та брати участь у страйках».

Окрім того, Законопроектом пропонується внести зміни до низки

інших законодавчих актів, зокрема, вилучити законодавчі положення щодо заборони організації та участі у страйках деяким категоріям працівників та проведення страйків на певних видах підприємств.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з наступного.

У Конституції України визначається, що Україна є соціальною, правовою державою, в якій визнається і діє принцип верховенства права; людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність; органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод; громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України (статті 1, 3, частина друга статті 6, частини перша, друга статті 8, частина друга статті 19, стаття 21, частини друга, третя статті 22, частина перша статті 24, частина перша статті 64 Основного Закону України).

Відповідно до частини першої статті 36 Конституції України громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Частина перша статті 43 Основного Закону України гарантує право кожного на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

Згідно зі статтею 44 Конституції України ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів. Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей. Ніхто не може бути примушений до участі або до

неучасті у страйку. Заборона страйку можлива лише на підставі закону.

Наведені конституційні положення цілком кореспондуються з чинними міжнародними договорами (згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), які відповідно до частини першої статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України.

Так, пунктом «d» частини першої, частинами другою-третьою статті 8 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права передбачено, що держави, які беруть участь у цьому Пакті, зобов'язуються забезпечити право на страйки при умові його здійснення відповідно до законів кожної країни. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень користування цими правами для осіб, що входять до складу збройних сил, поліції або адміністрації держави. Ніщо в цій статті не дає права державам, які беруть участь у Конвенції Міжнародної організації праці 1948 року щодо свободи асоціацій і захисту права на організацію, приймати законодавчі акти на шкоду гарантіям, передбаченим у зазначеній Конвенції, або застосовувати закон так, щоб завдавалося шкоди цим гарантіям.

Згідно з частиною четвертою статті 6 Європейської соціальної хартії (переглянутої (ETS № 163) з метою забезпечення ефективного здійснення права на укладання колективних договорів Сторони визнають право працівників і роботодавців на колективні дії у випадках конфліктів інтересів, включаючи право на страйк, з урахуванням зобов'язань, які можуть впливати з раніше укладених колективних договорів.

У Конвенції № 105 Міжнародної організації праці від 25 червня 1957 року про скасування примусової праці зазначається, що кожний член Міжнародної організації праці, який ратифікує цю Конвенцію, зобов'язується скасувати примусову або обов'язкову працю і не вдаватися до будь-якої її форми, зокрема, як засіб покарання за участь у страйках (пункт «г» статті 1 Конвенції).

Стаття 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) гарантує, що кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави.

Європейський Суд з прав людини (далі – Європейський Суд) у рішенні від 08 квітня 2014 року у справі «Національний союз працівників залізничного, морського та іншого транспорту проти Сполученого Королівства» (National Union of Rail, Maritime and Transport Workers v. the United Kingdom), заява № 31045/10, п. 84) визнав право на страйк невід'ємною складовою гарантії, передбаченої статтею 11 Конвенції.

02 жовтня 2014 року Європейським судом було постановлено рішення у справі «Веніамін Тимошенко та інші проти України», яке 2 січня 2015 року набуло статусу остаточного. У вказаному рішенні Європейський суд констатував порушення статті 11 Конвенції у зв'язку з порушенням права заявників на свободу об'єднання.

У пункті 84 цього рішення Європейський суд зазначив, що «хоча Прикінцевими положеннями Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» передбачено, що інші закони та нормативно-правові акти застосовуються тільки в тій частині, в якій вони не суперечать цьому Закону, а також що вони повинні бути приведені у відповідність з цим Законом, Закон України «Про транспорт», тим не менш, й досі продовжують застосовувати без внесення до нього змін – протягом майже шістнадцяти років з моменту набрання у 1998 році чинності Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)». Ситуація досі не змінилась, незважаючи на те, що вже неодноразово визнавалися вищезазначене протиріччя та необхідність приведення Закону України «Про транспорт» у відповідність із Конституцією України і Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)».

На цій підставі Європейський суд дійшов висновку, що втручання у права заявників за статтею 11 Конвенції не ґрунтувалося на сформульованих з достатньою точністю і передбачуваних законодавчих актах, а тому було порушення відповідного положення.

Згідно з вимогами Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» виконанням рішення Європейського суду є, серед іншого, вжиття державою заходів загального характеру спрямованих на усунення зазначеної в рішенні системної проблеми та її першопричини, зокрема, внесення змін до чинного законодавства.

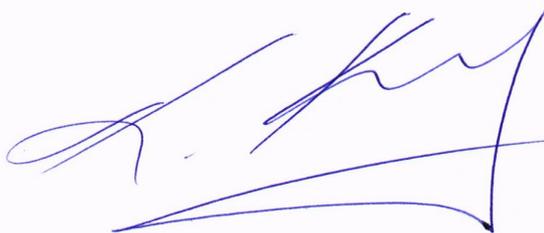
Відповідно до пунктів 1, 6 частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; основи соціального захисту; засади регулювання праці і зайнятості.

У Рішенні від 12 лютого 2002 року № 3-рп/2002 Конституційний Суд України зазначив, що Конституція України як головне джерело національної правової системи є також базою поточного законодавства. Вона надає можливість урегулювання певних суспільних відносин на рівні законів, які конкретизують закріплені в Основному Законі положення (абзац перший підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини).

Зважаючи на зазначене, а також на те, що Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України), внесення запропонованих Законопроектом змін до чинного законодавства узгоджується з нормами Основного Закону України.

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття обмежень права на страйк (реєстр. № 5382 від 09 листопада 2016 року), поданий народним депутатом України Капліним С.М., не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

A handwritten signature in blue ink, consisting of several fluid, overlapping strokes that form a stylized, somewhat abstract shape.

Р.П. КНЯЗЕВИЧ